

PLACES CASTELLERES DE PILAR DE VUIT

En ocasió de la recent inauguració del monument al pilar de vuit —obra del ceramista Martí Royo— que ha trobat fervent acollida a la plaça del Pou d'Altafulla, una de les poques que gaudiren, el segle passat, naturalment, de la gràcia de poder contemplar aquest cimbrejant espadat, ens ha semblant adient de retre homenatge, amb el recull de notícies que segueix, a la mitja dotzena de ciutats, viles o pobles que en temps tan atàvics foren l'escenari privilegiat de tan magna gesta. Hem procurat de concentrar en un sol treball pràcticament tot allò que coneixem que hagi aparegut en papers escrits al voltant dels ja gairebé legendaris pilars de vuit. Tant de bo que aquest repertori hagués pogut ser més ampli, però, fins al moment present, la recerca històrica en aquest camp no ha pogut, dissortadament, donar encara més fruits.

* * *

— *Quina és la vostra gesta més important com a casteller?*

— *Fou una que va deixar llarga recordança a totes les contrades tarragonines: l'elevació del pilar de vuit.*

Quan fa més de mig segle i complerts ja els vuitanta anys, en Josep Serra i Miret, conegut amb el nom castís de *Pep de Janillo*, antic casteller de la Colla Vella dels Xiquets de Valls, feia aquesta evocadora afirmació —a la revista "Catalunya" (o "Catalònia"?), editada pels catalans de Buenos Aires, on feia tretze anys que aquest veterà xiquet residia—, havien passat pràcticament altres cinquanta anys des que el *pilar de vuit amb folre i manilles* havia deixat d'enlairar-se a les places castelleres del país. Ara, més d'una centúria després dels últims espadats de vuit pisos, la valoració que hom pot fer d'aquelles proeses ha de ser per força encara més enardida. No

debades, tot i que en l'última dècada s'han recuperat alguns dels castells de nou, no és menys cert que els pilars de gran talla han quedat gairebé arraconats. Pocs, molt pocs pilars de sis s'han pogut veure, mentre que del pilar de set... ni rastre!, des d'aquell que van descarregar magistralment els Nens del Vendrell, el 23 de novembre del 1969, i dels tres que van ser carregats el 1970, dos pels vendrellencs i l'altre per la Colla Vella de Valls. Amb aquests antecedents, és fàcil de comprendre —i tant de bo que poguéssim equivocar-nos— que, ara com ara, barrinar sobre la possibilitat de poder contemplar algun dia el pilar de vuit, només és a l'abast d'algun fantasiós somiatruïtes, a cavall d'il·lusionades quimeres més o menys delirants.

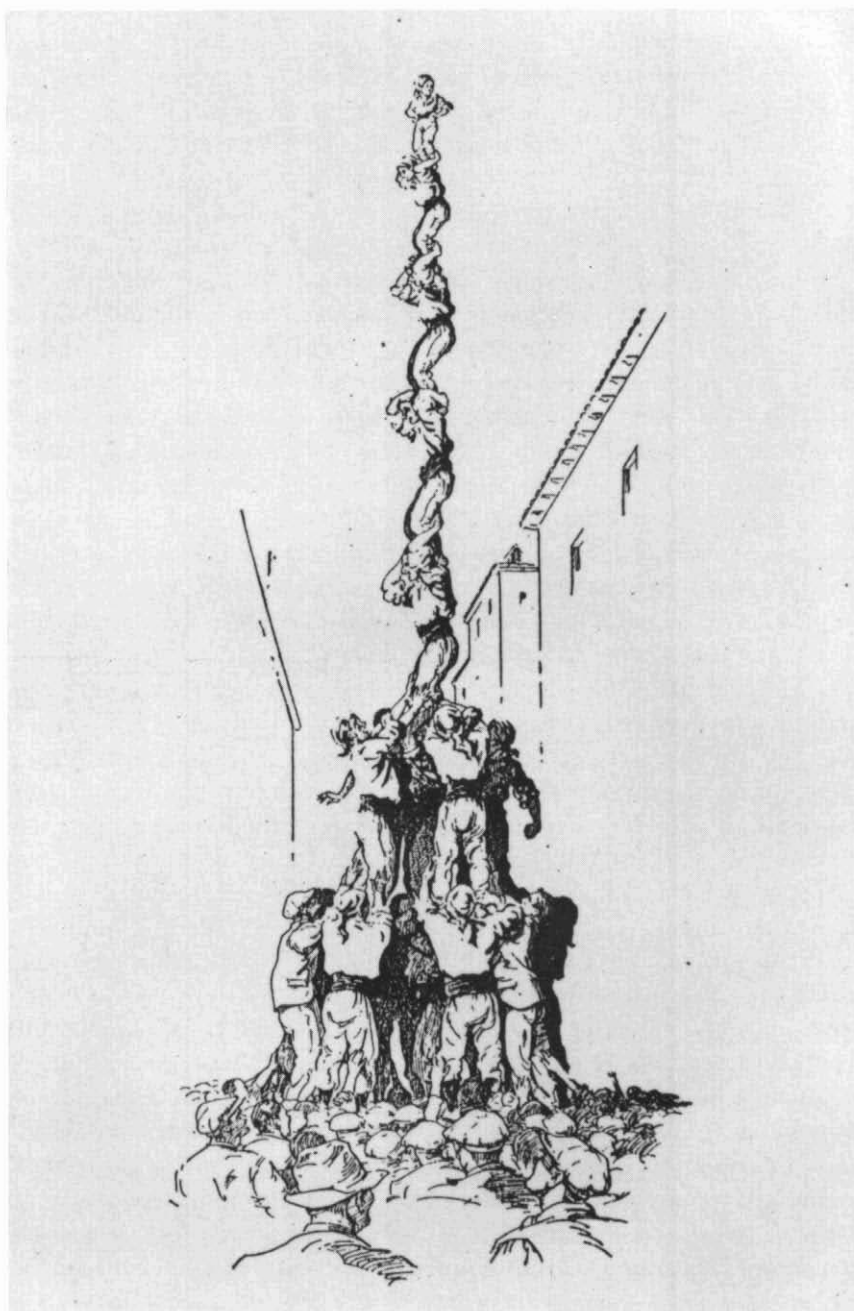
* * *

Seguim, però, amb el testimoniatge de Pep de Janillo, les declaracions del qual reproduïa poc temps després "La Crònica de Valls" del 16 de maig del 1936, amb el següent titular: *"Pep de Janillo. L'home que aguantà el pilar de vuit, viu a Buenos Aires"*.

"— A on vareu alçar-lo?

— A Altafulla, per la festa major. Feia molts anys, trenta o quaranta, que no s'havia aixecat. Aquell mateix dia s'havia intentat dues vegades: la primera, pel Mariano d'Altafulla, i la segona, per l'Anton de Rabassó, de Valls. Ambdues vegades havia caigut. Llavors el vam fer nosaltres i en vam reeixir. A segon hi anava el meu germà Joan; a tercer, jo; i a quart, el meu germà Miquel... Fou un deliri d'entusiasme..."

Durant molts anys, més de cinquanta, tota la informació que es coneixia a l'entorn del pilar de vuit aconseguit per la Colla Vella de Valls a Altafulla, eren les paraules d'en Pep de Janillo suara transcrites, a banda, naturalment, de la transmissió oral provinent de generacions pretèrites, sense que hom hagués pogut, tanmateix, esbrinar el moment precís de la seva execució. Des de fa uns mesos, però, i mercès a la tenacitat i dedicació del bon amic vallenc, en Miquel Trenchs i Mestre, investigador entusiasta i estudiós avantatjat de tot allò que pertoca a l'activitat castellera des de les seves arrels més fondes, no solament ha estat possible d'obtenir d'altra documentació sobre l'espadat en qüestió, sinó que, fins i tot, en aquesta apareix la data exacta en què fou assolit. Així doncs, el pilar de vuit altafullenc va ser enlairat l'11 de novembre del 1878, segons que es desprèn del relat que de la gesta fa el periòdic tarragoní "La Opinión", núm. 271, del dijous, 14 de novembre d'aquell any: *"La fiesta mayor de Altafulla, de la que dimos cuenta en nuestro número del domingo, se ha visto en extremo concurrida, ha-*

Pilar de vuit amb folre i manilles (Col·lecció de la impremta Castells, de Valls)

biendo proporcionado las dos collas de Xiquets de Valls grato solaz a los aficionados a esa clase de espectáculos, pues se hicieron gran número de torres de las difíciles y arriesgadas. El entusiasmo por una de las collas llegó a tal extremo que por tres aficionados se costearon diferentes obsequios con que dieron pública muestra de la satisfacción que les causó, entre otras cosas, el que hiciera lo pilá de vuit limpio. Mucho hacer es."

També pel que fa a la realització d'aquest espadat de vuit, podem afegir que anys enrera ens fou possible de publicar al periòdic barceloní "La Vanguardia", del diumenge, 26 de febrer del 1984, una informació facilitada pel simpàtic i vehement padrí dels Castellars d'Altafulla i també cordial amic nostre, en Josep Buyreu i Marí, qui, al seu torn la va recollir d'una àvia altafullenca —la de cal Palillo— que aleshores tenia 94 anys i feia gala d'una memòria certament envejable. Aquesta venerable senyora aportà alguns noms de castellers locals que havien col·laborat en aquella i d'altres efemèrides castelleres. Segons ella, *"Eren, en Ferré de casa la Llubi-na, en Pere i en Josep Ferré de ca l'Esquerrà, en Mariano d'Altafulla, que era coronel carlista, fent el quart del pilar de vuit, i diferents familiars de l'Hort d'en Pau. En Joan de la Xina, també havia fet el pilar de quatre pujat per l's escales, des de la plaça del Pou fins a l'Església. El conjunt de grallers que hi actuaren es deia L'Arengadeta i eren de Vilafranca del Penedès"*.

Res no hem pogut esclarir sobre l'aportació d'aquests músics conterrànis a les gestes castelleres altafullenques. El que sí que és cert, però, és que "els Arengadetes" era el renom d'una nissaga vilafranquina, alguns elements de la qual, cent anys enrera, presentaven segons que sembla una notòria inclinació vers la música, tal com han corroborat alguns dels seus descendents.

De tota manera, allò que no queda massa clar del testimoni oral de la iaia de cal Palillo és el fet de si amb el cèlebre Mariano d'Altafulla a quarts va arribar a tenir èxit el pilar de vuit, puix que és fàcil adonar-se de com aquesta afirmació es contradiu amb la versió que dóna Pep de Janillo. No ho veu així —i potser no li manca raó— l'estimat compare Emili Miró i Fonts, vell patriarca de les lletres castelleres, qui, en el parlament que féu a Altafulla en ocasió de la presentació oficial de la maqueta del pilar de vuit, el dia 10 de novembre del 1988, va donar la seva particular interpretació sobre aquesta qüestió, tot relacionant ambdós testimonis per tal d'extreure'n les conclusions que li semblaren més adients: *"Això que va dir l'àvia de 94 anys anomenant ben clar i català el nom dels castellers que prengueren part en el pilar de vuit, jo hi dono tota la confiança perquè els que ja tenim i passem de 80 anys, recordem millor les coses que succeïren quan teníem 15 o 20 anys que les coses que passen actualment, i si això fos poc del que diu l'àvia, en-*

cara hi ha un fragment d'història que aclareix més l'autenticitat del pilar de vuit a Altafulla. És un llibre: «Els castells dels Xiquets de Valls», de Blasi Vallespino-sa, en què l'autor fa una pregunta a un gran casteller vallenc de nom «Pep de Janillo» i li pregunta: quina ha estat la vostra gesta més important com a casteller?... () ... És bo que coincideixin el Pep de Janillo i l'àvia de 94 anys on diu que el Mariano va pujar la primera vegada que és el que feien sempre les colles de Valls que donaven la preferència als del poble si es veien amb prou coratge per aguantar el castell i si queia llavors ho feien els castellers de la colla, com així ho varen fer aquell faust dia en que es va descarregar el pilar de vuit a Altafulla". (Extret de l'opuscle "Ets i uts del pilar de vuit", de Joan Carnicer Torrent, editat pel Centre d'Estudis d'Altafulla, el 1989). Tanmateix, i sense ànim de voler posar en dubte aquestes encertades consideracions, cal convenir que no es pot assegurar d'una forma taxativa si l'insigne oficial carlí va reeixir o no en l'intent de pilar de vuit. Vet aquí, doncs, un enigma a desxifrar.

* * *

Per això, sobre aquell comentari de l'amic Trenchs que feia d'afegitó al seu darrer article tarragoní, argumentariem nosaltres que, mentre que hi ha incògnites que s'esvaeixen, n'hi ha d'altres que romanen incòlumes. Vegem-ne un exemple: la informació més primerenca que coneixem referent als pilars de vuit és la que va consignar l'apotecari vallenc, Francesc Ballester i Castelló, en la seva monografia "Els Xiquets de Valls", enllestida el setembre de 1917 i publicada a "Quaderns d'Estudi", any V, volum I, gener-febrer-març 1920. A la pàgina 156, hi llegim: "El 19 d'agost de 1858 una de les colles fa el pilar de 8 a Vallmoll i el 24 del mateix mes l'altra colla el fa a Alió. Des d'aquesta data fins el 1890 es pot dir que és l'edat d'or dels castells". Doncs bé, d'aquestes dues notícies només una resta revalidada, vint anys després, a la crònica que publica "Diario de Tarragona", núm. 230, del 26 de setembre del 1878, al voltant de l'actuació de les dues colles vallenques, Vella i Nova, a la diada tarragonina de la Mercè, informació de la qual féu transcripció el folklorista tarragoní Jordi Morant i Clanxet, en la seva "Història dels Castells. Tarragona i les Comarques Castelleres", publicada el 1976 (una edició prèvia veié la llum, el 1967, sota el títol de "Història dels Castells. Tarragona, Camp tarragoní i el Penedès". Diu així: "La Colla Vella hizo la difícil torre de «cinq pilans de vuit» y el «espadat de vuit», no levantada esta última más que una vez en Valls y otra en Alió, y otras de menor importancia. La Colla Nova quiso en cierto modo rehabilitarse de la poca fortuna tenida el dia anterior y al efecto levantó la torre de «tres pilans de nou» y el «espadat de vuit» que creemos no había realizado hasta la fecha..."

Queda clar, doncs, que la tradició oral va perpetuar el nom d'Alió, com a plaça castellera de pilar de vuit, durant dos decennis, mentre que, contràriament, el de Vallmoll queda diluït en favor de Valls, de la mateixa manera que tampoc no és fiable de creure en la possibilitat que la Colla Nova no l'hagués fet amb anterioritat al 1878, si fem cas de l'afirmació categòrica del doctor Ballester, en el sentit que vint anys abans ja van aixecar el pilar de vuit tant una colla com l'altra dels Xiquets de Valls. El que també és cert és que hi degué haver, efectivament, un llarg parèntesi de vint anys entre uns pilars i els altres. Ho corrobora el testimoni del catllarenç Ramon Roca i Vilà, corresponsal de "La Opinión", quan en l'edició corresponent al núm. 231, del 28 de setembre del 1878, referent a l'actuació de la Colla Nova el dia de la Mercè, escriu: "*El segundo día hizo otras 54 torres durante la matinalada, y al mediodía hizo los 3 de á 9, los 4 de á 8, los 2 de á 7, y el pilar de á ocho, castillo que hace unos veinte años no había podido hacerse*" (notícia transcrita per Miquel Trenchs en la seva "Miscel·lània Castellera. Any 1850-1900", de març del 1988.

* * *

Ens cal, encara, continuar un xic més amb les declaracions de Pep de Janillo referents al pilar de vuit:

"— *Després vàrem repetir-lo moltes vegades a Vilafranca, a Tarragona i a Valls per la Candelera. A Tarragona el vam alçar tres o quatre vegades sense cap fallida. Jo, de segon, l'he parat sovint*".

De la consecució del pilar de vuit per la Colla Vella, a Vilafranca, en dona testimoni l'article d'Antoni Martorell i Panyelles, publicat al setmanari vilafranquí "Lluitem", núm. 33, amb data 29 d'agost del 1910, quan pel que fa a la diada de Sant Fèlix diu que "*No hi hagué vensuts ni vencedors*", després d'una jornada de plètora castellera de la qual reporta el detall dels grans castells realitzats; i que, l'endemà, "*aixecaren també les dues colles, els «Nou pilans de set», y després, mentres la Colla Nova enlairava el «Castell de vuit» y el «Pilà de sis», triomfava la Colla Vella, plantant els «Cuatre de vuit amb pilà de sis al mitj» y el titànic «PILÀ DE VUIT», única vegada que s'ha vist a Vilafranca*".

La contundència d'aquesta darrera afirmació contrasta amb la boirina informativa que es fa palesa a l'entorn d'altres notícies. Com, per exemple, quan Pep de Janillo comenta també que:

"— *A Vilafranca, un any, per la festa major, la Colla Nova va voler fer el pilar de vuit, que el parava Jaume Morros, i va caure; després el va fer la Colla Vella, parat pel Manel de Rabassó, i va sortir bé*".

Sobta que l'Antoni Martorell no hagués inclòs l'intent de pilar de vuit, per part de la Colla Nova, en el seu relat tan minuciós si, segons com sembla, ambdós comentaris fan referència a la mateixa diada. L'única explicació que hi veiem és que l'oblit fos fet a consciència, en voler reflectir el pròcer vilafranquí en la seva crònica, únicament els castells fets amb èxit, és a dir, descarregats en el decurs de la Festa Major de Vilafranca d'aquell any 1881.

* * *

Més enigmàtica resulta ser encara la tesi que assevera que *"a Tarragona el vam alçar tres o quatre vegades sense cap fallida."* Ja hem parlat dels pilars de vuit tarragonins de l'any 1878; malauradament, però, fins ara no s'ha trobat cap més dada que ens pugui garantir la versemblança de l'afirmació de Pep de Janillo. Té raó Miquel Trenchs quan en un apartat del seu treball *"Els grans castells del segle passat"* —publicat a la revista "Cultura", de Valls, núm. 418, abril 1983— postil·la: *"Resulta estrany que si a Tarragona es van fer altres pilars de vuit que els esmentats de l'any 1878, «Diario de Tarragona» no en parli, i més quan es tractava, ja llavors, d'una figura que no es prodigava gaire"*. Sigui com sigui, l'única informació que ens pot fer pensar en la realització d'altres espadats de vuit a Tarragona és la que apunta l'amic Morant en la seva ja esmentada *"Història dels Castells"* quan afirma que *"cap el 1890, els germans «Janillo» de la Vella, aixecaren el «pilar de vuit»..."*, a desgrat de la qual hem de dir, però, que ni es fa al·lusió a la font d'informació d'on la notícia fou emmanllevada, ni que tampoc no es diu que fos Tarragona l'escenari d'aital proesa.

Tampoc no sembla merèixer massa credibilitat —perquè es tracta d'una peça literària— allò que va escriure l'historiador barceloní Josep Coroleu i Inglada en el seu assaig *"Los Xiquets de Valls y las costums populars"*, treball que fou premiat al "Certamen literari iniciat per la societat Círculo Español y celebrat en lo dia 1er. de Febrer ab motiu de la inauguració del tros de ferrocarril de Calafell a Valls", és a dir, el 1883, i editat l'any següent per la impremta val·lenca "La Catalana", segons que informia Pere Català i Roca a *"Món Casteller"* (volum I, pàg. 187). En un moment donat de la narració és un vell *xiquet* qui parla:

— *Miraulos qué guapos y ben plantats!... Ves si ho sabia jo que eran los nostres! lo cor se me'n hi va, quant recordo aquell temps"*.

— *Vos erau lo «segon a l'espedat de sis», oy?" li pregunta un jove.*

— *Qué vol dir de sis?", replica'l pagès. "Nosaltres l'havíam fet de set i caminant"*.

Intent vilafranquí de la torre de nou, amb folre i manilles, realitzat l'1-11-1989
(Fot. Eva Lòpez)

Tothom se gira á mirar-lo ab respecte. L'espadat de set caminant es pura i simplement una obra mestra de temeritat.

“— Y havíam aixecat lo «pilar de vuit» —continua el vell entusiasmant-se— y fins várem arribar á pujar les escales de la Seu de Tarragona «dos pilars de vuit» y «quatre de nou», y'l castell de «tres pilars de vuit» l'aixecávem per sota com un paper de fumar. Y donchs que't pensavas? Alló eran castellers!...»

No és difícil de comprendre que amb tant d'entusiasme com el que vessava aquell jaio casteller en les seves evocadores vivències, la fantasia pugui, a voltes, imposar-se a la raó.

* * *

Finalment, pel que fa a Valls, el comentari aparegut a la revista local “La Pàtria Catalana”, núm. 4, del 20 de febrer del 1881, sembla voler donar la raó a Pep de Janillo qui, recordem, afirmava que la seva colla havia enlairat el pilar de vuit, a Valls, per la Candelera. En efecte, a l'esmentada publicació es pot llegir que *“may per may s'havien vist torres més atrevides, puig se feu lo pilá de vuit, lo de sis sense cap má, y'l de sis caragirats. Lo aspecte que en aquest moment presentava la plassa era imponent”* (extret de “Món Casteller”, vol. I, pàg. 162).

Situats encara a la pròpia capital de l'Alt Camp, ens cal fer cas, novament, de les apreciacions de Miquel Trenchs quan en el seu treball que hem citat darrerament apunta que *“per Sant Joan de 1885, a Valls, sembla que la Colla Vella el carregà, si tenim en compte el que diu «Món Casteller» (pàg. 202)”*. En la susdita informació —que fou facilitada en el seu dia per l'enyorat Daniel Ventura i Solé, sense que, però, es faci citació tampoc, en aquest cas, de la font documental que l'empa— es fa constar que *“El segon dia feren, la Colla Vella lo 5 de 8, lo 4 de 8 amb lo pilar de sis al mig, castell, per cert, molt vistós y d'aspecte sorprenent, lo 4 de 8 aixecat per baix, que, caygut, nos privá de l'ilusió de veure una massa humana enlayrarse compacte com forçada per monstres grill y que tinguérem ocasió d'admirar en lo 3 de 8, aixecant després lo pilá de 8, que no arribá a bon fi, y per resarcirse d'aquesta caiguda feren lo pilar de sis sense cap má. La Colla Nova en aquest dia aixecá lo 5 de 8, lo 4 de 9 en'l que l'aixecadó nos divertí fent la figuereta, y'l pilá de set, que fou molt net i esbelt”*. Continua Trenchs recordant que: *“Hauríem de tenir present que, al segle passat, un castell no es considerava carregat fins que l'enxaneta i l'aixecador no havien tocat terra,”* consideració que ja sancionava amb tota claredat un comentari aparegut a la crònica que “El Eco de Valls”, del dia 1 de novembre del 1883, publicava sobre la jornada castellera de la Fira de Santa Úrsula d'aquell mateix any: *“un castell no se considera realizado hasta que l'enxaneta*

y l'aixecador han descendido de la cúspide pisando nuevamente el suelo." Opina Trenchs que aquest pilar de vuit de la diada vallenca de Sant Joan del 1885, podria ser que hagués estat carregat —tal com entenem avui dia quan es carrega un castell, és a dir, en el moment de fer-se l'aleta—, de la mateixa manera que ho fou el que es va aixecar per la Candelera del 1886 i que reporta el mateix periòdic vallenc del dia 5 de febrer següent, on es diu entre altres coses que: "Anteayer, dia 3, pudimos admirar los «tres de vuit aixecats per baix», los «dos de vuit» y el «pilar de set» que elevaron las dos —colles— y el «pilar de vuit» que una de ellas intentó levantar pero que se cayó al descender l'anxaneta". Ni d'aquest pilar del 1886 ni del de 1881 no se sap amb certesa la colla que el bastí, encara que és molt probable que aquest darrer —tal com ja hem dit— fos aquell que esmentava Pep de Janillo, per la qual cosa caldria estimar-lo com a patrimoni de la Colla Vella.

No voldríem acabar aquest apartat, dedicat als pilars de vuit fets a Valls, sense fer esment d'alguns comentaris que aporta l'erudit vallenc, en Francesc Blasi i Vallespinosa, en la seva obra "Els castells dels Xiquets de Valls" (de la qual es feren dues edicions, una el 1934 i l'altra el 1948): "La gentilesa de Mossèn Ribas... ens permet d'anotar ací algunes proeses castelleres, recollides de boca de gent entesa i de documents antics. La Colla Vella, sota la direcció de Fèlix Fàbregues (a) «Feliets», i la Colla Nova, sota la direcció de Joan del Carido, feren els següents castells difícils: el quatre de nou, net; 5 de 9, amb crosses fins a segons; 4 de 8, amb el pilar de 6 al mig; 4 de 7, amb el pilar de 5 al mig; 3 de 8 pujat per baix; 2 de 7; pilar de 7 amb crosses fins a segons i pilar de 8 amb crosses fins a terços". Més endavant precisa que la Colla Vella féu el "pilar de 8, amb crosses fins a terços sostingut per Janillo".

* * *

Vet aquí com amb en Janillo hem començat aquest aplec de notícies i amb ell l'hem de cloure. El seu testimoni ha esdevingut vital i, en certa forma, l'únic a perpetuar durant molt temps el nom d'Altafulla com a plaça de pilar de vuit, fins que Marià Manent agafà la torxa, tot accedint de bon grat a glossar la proesa amb els seus versos inoblidables:

"Afuada i altiva és al Mèdol l'agulla,
pedra clara i tibant:
s'hi assemblava el pilar de vuit quan Altafulla,
a la plaça del Pou el veié triomfant,
ben alt, i coronat pel riure d'un infant".

Abans d'acabar, però, fem un incís per tal de fer al·lusió a una altra notícia relacionada amb el pilar de vuit. Ben a la vora d'Altafulla, a la vila de Torredembarra bé que li hauria plagut igualment de poder comptar aquest monòlit humà entre els seus *trunfos* castellers, però sembla que això no fou possible, d'acord amb el criteri que exposa l'amic Lluís Solsona i Llorens —un altre escorcollador diletant de la castellística— en unes "*Notes senzilles per a la història castelleria torredembarrenca*," publicades al "Butlletí Municipal", núm. 7, de Torredembarra. En un dels seus apartats, sota el títol de "*El pilar de vuit*" fa constar que "*Tot i que aquí a la Torre, l'any 1853, el «pilar de set» va caminar catorze passes, no sabem que mai s'hi hagi fet el «pilar de vuit». Si aquesta falta de notícies correspongués a una realitat negativa vers la consecució d'aquest «pilar», podem dir que no va ser per falta de ganes. Ja fa molt temps, allà pels anys 40, el bon amic i aficionat casteller Pep Papiol, aleshores cafeter del Cafè de Dalt, em va dir que l'any 1881 un parent de cal Quildet, per la Festa Major, donava un important premi en metàl·lic si s'aconseguia aquest «pilar» i que els intents van ésser en va. Aquell any van venir les dues «colles» vallenques". I no hem d'oblidar —afegim nosaltres— que aquestes ja venien contrapuntades, dies abans, des de Vilafranca, on el pilar de vuit havia estat notícia primordial i el protagonista estel·lar dels castells de la seva Festa Major.*

Hem pogut veure com Vallmoll, Alió, Tarragona, Altafulla, Valls i Vilafranca han fet història amb l'espadat de vuit. Pel que sembla —tot i que som del parer que no s'ha de descartar del tot la possibilitat que s'hagués pogut bastir en algun altre indret— només aquestes sis places, doncs, pogueren fruir-ne, al seu temps, aixoplugant les colles vallenques que aixecaren aquest titànic pilar del qual, un altre conspicu vallenc, en Francesc Costas i Jové —en el seu treball "*Els Castells*", guardonat als Jocs Florals de Lleida, el 1932, i publicat a la "*Revista del Centre de Lectura*", de Reus, del primer trimestre de l'any següent— va dir "*que hom gairebé ni arriba a imaginar la impressió enorme que deu fer i l'emoció que ha de produir...*".

Aquesta mateixa impressió —l'emoció, dissortadament, no va poder arribar, com hauríem volgut, a esdevenir un esclat de joia— ens la desvetllà la corprenedora visió del, fins ara, únic intent d'una construcció castelleria amb *folre i manilles* realitzat en el que va de segle: la *torre de nou* que el dia 1 de novembre passat vàrem posar en escena els Castellers de Vilafranca. Tant de bo que, enguany, no solament puguem demostrar que la tenim a l'abast, sinó que fos factible de poder veure feliçment acomplert el nostre somni. Que Sant Fèlix hi faci més que nosaltres!

Eloi Miralles